

Микола ГАЛІВ
(Дрогобич, Україна)

ФОРМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ЕСТОНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ «МОЛОДІ ОРЛИ» ТА «ДОЧКИ БАТЬКІВЩИНИ»

Вивчення українськими вченими форм, методів і засобів військово-патріотичного виховання дітей та молоді у країнах НАТО активізувалося у роки російсько-української війни. Особливу увагу викликає досвід країн Балтії, які відчують безпосередню загрозу з боку Росії, а відтак прагнуть зміцнити готовність своїх суспільства до національної оборони [11; 12; 13]. Загалом можна виділити декілька найбільш популярних організаційних форм діяльності організацій «Молоді орли» та «Дочки Батьківщини».

По-перше, проведення щорічного військового табору «Молодих орлів», які відбуваються на базах військових частин Сил оборони Естонії. Учасники табору займаються тактичними вправами, опановують стрілецьку зброю, вивчають тактичну медицину, практикують командно-лідерську діяльність. Водночас естонська молодіжна організація тісно співпрацює зі своїми колегами з Литви, Латвії, Польщі, беручи участь в щорічних міжнародних таборах «Балтійська гвардія», започаткованих 2012 р. у Латвії. Відомо, що 28 липня – 2 серпня 2024 р. табір «Балтійська гвардія» проходив у Гар'юмааському повіті на півночі Естонії, об'єднавши близько 100 молодих людей, зокрема з парамілатрних організацій із сусідніх країн. Головна мета заходу полягала в пропаганді патріотичних цінностей та обміні досвідом між молоддю різних країн. Табір включав вправи молоді з військової тактики, кібербезпеки, самооборони, рятування та безпеки на воді. У перший день табору молодь ознайомила з давньою архітектурою Таллінна, будівлею парламенту, bastionними проходами під час екскурсії містом. Решту часу учасники провели в оздоровчому центрі Паунк'юла. Протягом наступних двох днів табору діти перебували в лісисто-му районі, де ночували в наметах. Крім того, вони відпрацьовували навички тактичної підготовки зі страйкбольною зброєю, про-водили розвідку в нічному лісі [2].

По-друге, проведення військово-польових змагань локального, національного та міжнародного рівня. Найбільш відомими є щорічні змагання «Міні-Ерна», започатковані в 1997 р. Вони є молодіжним варіантом змагань «Ерна», які проводить Ліга оборони Естонії. Змагання випробовує і загартовує фізичні та розумові здатності учасників, привчає їх діяти у команді, зокрема і в стресових ситуаціях. «Міні-Ерна» триває близько 35 годин, а довжина змагальної траси сягає кількох десятків кілометрів. Трасу заповнено контрольно-пропускними пунктами, де учасники можуть продемонструвати знання та навички з надання першої медичної допомоги, орієнтування на місцевості, проходження смуги перешкод, стрільби, виживання в природних умовах, а також виконати інші завдання, що вимагають кмітливості та командної злагоженості. Переможець «Міні-Ерни» має можливість представляти Естонію на деяких змаганнях за кордоном [1].

Для прикладу, у 2025 р. змагання «Міні-Ерна» розпочалися увечері 27 червня й відбувалися в лісових і болотистих районах повіту Рапла. При вкрай несприятливій дощовій погоді у змаганнях взяли участь 17 команд, з яких 12 дійшли до фінішу. Загалом, на учасників чекали такі випробування: 1) перетин водойми із завданням усунути несправність розподільчої коробки зв'язку на протилежному березі; 2) розпалювання вогню певними способами і підтримування його горіння щонайменше чотири хвилини; 3) випробування на пожежній станції, де командам слід було наповнювати відро, черпаючи воду з водойми за допомогою ручного насоса (двоє членів пожежної служби качали воду, третій направляв шланг); 4) подолання фізичних перешкоди на стежках разом із розв'язанням завдань, що вимагали знань різного характеру; 5) вправи з дроном, за яких кожна команду ділили на дві частини: одна вирішувала завдання зі складання електроніки дрона відповідно до схеми, а інша виконувала розвідку за допомогою симулятора, складаючи розвідувальний звіт із зібраної інформації; 6) надання допомоги потерпілому в «автомобільній аварії»: учасникам змагання потрібно було проаналізувати ситуацію, надати першу медичну допомогу та швидко передати точну інформацію службам екстреної допомоги; 7) будівництво моста («міст Да Вінчі») заввишки понад 2 м, і один з учасників команди мав перетнути його; 8) підняття прапорів країн-членів Європейського Союзу; 9) доставка ящика з припасами до певної точки за допомогою тро-

лейбуса; 10) у фінальному забігу слід було подолати балансувальну трасу на канатах, пролізти під сіткою, стрибати крізь шини та пробігти фінішну пряму. У цих змагання перше місце посіли «молоді орли» з Тарту, друге – з Ярви, третє – Рапла [5].

По-третє, відповідно до Програми патріотичного виховання, було започатковано спільне таборування членів організацій «Молоді орли» та «Дочки Батьківщини». 9–13 липня 2018 р. вперше було організовано та проведено табір «Спектер» («Specter»). Кількість учасників табору сягнула 800 осіб, частина з яких представляли різні естонські та закордонні молодіжні організації. У 2020 р., з огляду на епідемію коронавірусу, табір було проведено в режимі онлайн [1]. Найбільший за кількістю учасників (1234 особи) табір «Спектер» відбувся 1–5 липня 2024 р. у відпочинковому центрі Йиулумяе. «Метою табору було надати 12–18-річним дітям змістовні знання та навички через захопливі і веселі випробування та заходи з національної оборони» [8], – наголосила керівниця проєкту Лія Касс. Щоденні заходи табору «Спектер» були розділені на два модулі: 1) модуль національної оборони; 2) модуль табору. Експерти з Ліги оборони та молодіжних організацій оцінювали діяльність учасників табору у сфері національної оборони. Крім того, резервісти та члени Ліги оборони організували і провели «пункти активності». В рамках модуля табору молодь могла долучитися до виготовлення сувенірів для себе і на благодійні цілі. Проводилися заняття з «фінансової грамотності», практик виживання у дикій природі та різні творчі заходи. Розважальна програма табору містила виступи відомих естонських музичних гуртів. Табір відвідали Президент Естонії Алар Каріс та міністр оборони Ханно Певкур [8].

По-четверте, членів організації «Молоді орли» готують до можливої служби у Військово-морському флоті Естонії. Щороку хлопці, які цікавляться морською справою і належать до морського підрозділу організації (Merenoorkotkad), проходять певну практичну підготовку на навчальному кораблі, набуваючи певні знання і вміння. Вважається, що такі «морські орлята» повинні бути готовими виконувати обов'язки матросів та молодших офіцерів. З 2020 р. у розпорядженні організації «Молоді орли» знаходиться навчальний катер «Кулкурі 34», який було придбано в Інспекції з охорони навколишнього середовища. Регулярні заняття відбуваються також в Талліні і на острові Сааремаа. Навчальні

заняття для юнаків проводять фахівці з Військово-морської академії Естонії [1].

По-п'яте, Програма патріотичного виховання молоді націлена й на підготовку та підтримку молодіжних лідерів, які є ключовими фігурами в роботі молодіжних організацій. Завдяки зазначені програмі, молодіжні лідери, котрі завжди є волонтерами, мають можливість навчатися як в рамках організації, так і поза нею. Організація навчання важлива для створення відчуття єдності та гармонізації знань [3]. Молодіжні лідери мають змогу отримувати стипендію від Ліги оборони після подання відповідної заявки.

По-шосте, організації «Молоді орли» та «Дочки Батьківщини» організовують різноманітні заходи культурно-пізнавального, патріотично-виховного змісту, котрі часто також йменуються «таборами». Так, у середині серпня 2025 р. студенти Вільяндівської академії культури Тартуського університету організували чотириденний міський табір для «молодих орлів», які приїхали з усіх куточків Естонії. Програма табору включала відвідування аеропорту, Музею фортифікації Кіек-ін-де-Кьок, будинку Стенбока, Генерального штабу Ліги оборони, арени А. Ле Кок, фабрики відкриттів PROTO, Талліннської телевежі та парку Кадріорг. Крім того, учасники табору ознайомилися з історичною частиною естонської столиці – Старим містом Таллінна [6].

У жовтні 2025 р. під час осінніх канікул в Ревальській морській школі для членів естонських молодіжних організацій було проведено курс «Самопорятунок у разі надзвичайної ситуації на морі». Навчання проводилося в басейні зі спеціальним оснащенням, яке давала змогу імітувати шторм, темряву, шум моря. Мета навчання – сформувати у молоді певні знання та навички щодо правильних дій у разі надзвичайної ситуації на воді: корабельній аварії, штормі, несподіваному падінні у воду. Інструктори показали учасникам курсу як стрибати у воду в рятувальному жилеті, як збиратися групою, щоб зігрітися, як подавати сигнали. Все відбувалося в безпечному середовищі, але максимально реалістичній ситуації: темрява, сильний вітер, гуркіт та шум хвиль створювали відчуття перебування в морі посеред шторму. Крім цього, активна молодь мала змогу пройти цікаві спеціальні тести, зокрема спеціальне випробування рятувальників [10].

Інші учасники молодіжних організацій (81 учень 9–12 класів) у той час проходили навчання в «Осінній школі Лісового братства»,

яку було організовано в Раплаському повіті серед лісів Віна-Вігала. Навчання тривало чотири дні, які були заповнені лекціями, вправами, експериментами, командними іграми. На відкритті «Осіньої школи» історики з Естонського інституту пам'яті Пее-тер Каасік, Елмар Гамс та Мартін Анделлер розповіли про людей, які обрали шлях «лісового братерства» – юнаків та дівчат, що не здалися іноземній владі, а боролися проти російсько-радянських окупантів у 1940-х рр. Надалі заняття проводилися в лісі. Інструктори з Ліги оборони Мехіс Борн та Ханнес Аус показали юнакам і юнкам, як побудувати укриття, розпалити багаття, непомітно пересуватися в багнистому холодному лісі та працювати в команді. Представниці Жіночої самооборони Мар'є Вербо та Лііна Ріісмаа провели практичний семінар з цивільного захисту. Одним із найочікуваніших моментів табору була поїздка до бункеру «Дно пекла» – історичного сховища «лісових братів», розташованого глибоко в серці лісів Вігала. Програма заходу не обмежувалася пішими прогулянками. Молодь створила короткометражні фільми на тему «лісового братерства», які поєднували історію й бачення сучасної молоді про мужність, свободу та командну роботу. Знання і кмітливість також довелося перевірити під час спортивного орієнтування – кожна контрольна точка представляла нове завдання, яке вимагало як фізичних, так і розумових зусиль [4].

14–15 листопада 2025 р. у Вірумаа відбулися перші в історії патрульні змагання «Подорож Руубена», організовані місцевим відділенням «Молодих орлів» і присвячені пам'яті колишнього «молодого орла», учасника естонського визвольного руху Руубена Ламбура. Мета заходу полягала у збереженні спадщини естонських борців за свободу та репресованих, а також у тому, щоб надати молоді можливість відчути життя «лісових братів». Формат змагань передбачав подолання командами 65 кілометрів шляху впродовж 24 годин, що випробувало учасників як фізично, так і психологічно. Правила допускали використання мінімального спорядження, але передбачали повну заборону використання сучасних технологій, щоб створити максимально реалістичне відображення повсякденного життя «лісових братів». Кожен пункт змагань був пов'язаний з історією Естонії та переплітався із життям Руубена Ламбура [7].

Загалом річні плани «Молодих орлів» та «Дочок Батьківщини» містять різноаспектні заходи. Так, план діяльності «Молодих

орлів» на 2025 р. передбачав проведення: конференції з питань оборони (спільної з «Дочками Батьківщини»); патрульних змагань «Біла блискавка» у Валгаському повіті; двох конкурсів молодіжних лідерів; Дня Перемоги і відзначення 95-ї річниці організації; змагань «Міні-Ерна»; військового табору в Валгаському повіті; міського табору в Талліні; літньої школи для молоді в Алу-тагусе; табору виживання в Тартуському повіті; походу для дітей молодшого шкільного віку в Тартуському повіті тощо [9]. Схожі плани реалізовує й організація «Дочки Батьківщини».

Отже, основними напрямками діяльності «Дочок Батьківщини» та «Молодих орлів» є освіта з питань національної оборони, формування навичок надання першої медичної допомоги, виживання у дикій природі, орієнтування на місцевості, знання історії та культури Естонії. Регулярними заходами є військові табори, щорічні змагання «Міні-Ерна», спільний для юнаків і дівчат табір «Спектер», навчання морській справі, курси і семінари для підготовки молодіжних лідерів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ajalugu. 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/meist/ajalugu/>
2. Baltic Guard 2024 militaarlaager tõi neljast riigist kokku üle saja osaleja. 2024. URL: <https://nooredkotkad.ee/baltic-guard-2024-militaarlaager-toi-neljast-riigist-kokku-ule-saja-osaleja/>
3. Isamaalise hariduse programm. 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/tegevus/ihp/>
4. Metsavendluse sügiskool tõi Vana-Vigala metsadesse rekordarvu noori. 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/metsavendluse-sugiskool-toi-vana-vigala-metsadesse-rekordarvu-noori/>
5. Mini-Erna 2025 – patrullvõistlus, kus vaprus ja visadus pandi tõeliselt proovile! 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/mini-erna-2025-patrullvoistlus-kus-vaprus-ja-visadus-pannakse-toeliselt-proovile/>
6. Noorte Kotkaste linnalaager 2025 toob noored pealinna avastama. 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/noorte-kotkaste-linnalaager-2025-toob-noored-pealinna-avastama/>
7. Ruubeni retk tõi noored kokku tähenduslikule teekonnale läbi ajaloo. 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/ruubeni-retk-toi-noored-kokku-tahenduslikule-teekonnale-labi-ajaloo/>

8. Suurlaager Spekter tõi kokku 1234 osalejat. 2024. URL: <https://nooredkotkad.ee/suurlaager-spekter-toi-kokku-1234-osalejat/>
9. Tegevusplaan 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/tegevus/tegevusplaan-2025/>
10. Tormisimulaator pani julguse proovile! 2025. URL: <https://nooredkotkad.ee/tormisimulaator-pani-julguse-proovile/>
11. Галів М., Бурдяк Р. Початкова загальновійськова підготовка в Литовській Республіці (початок ХХІ ст.): роль Литовського Стрілецького Союзу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 88. Том 1. С. 25–38.
12. Шаравара Т. Початкова військова підготовка та особливості національно-патріотичного виховання в країнах Балтії. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 89. Том 2. С. 45–52. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-2-7>
13. Юзич Ю. Військове виховання юнацтва у країнах НАТО. А що в Україні? *Реанімаційний пакет реформ*. 2020. URL: <https://rpr.org.ua/news/viys-kove-vykhovannia-iunatstva-u-krainakh-nato-a-shcho-v-ukraini/>